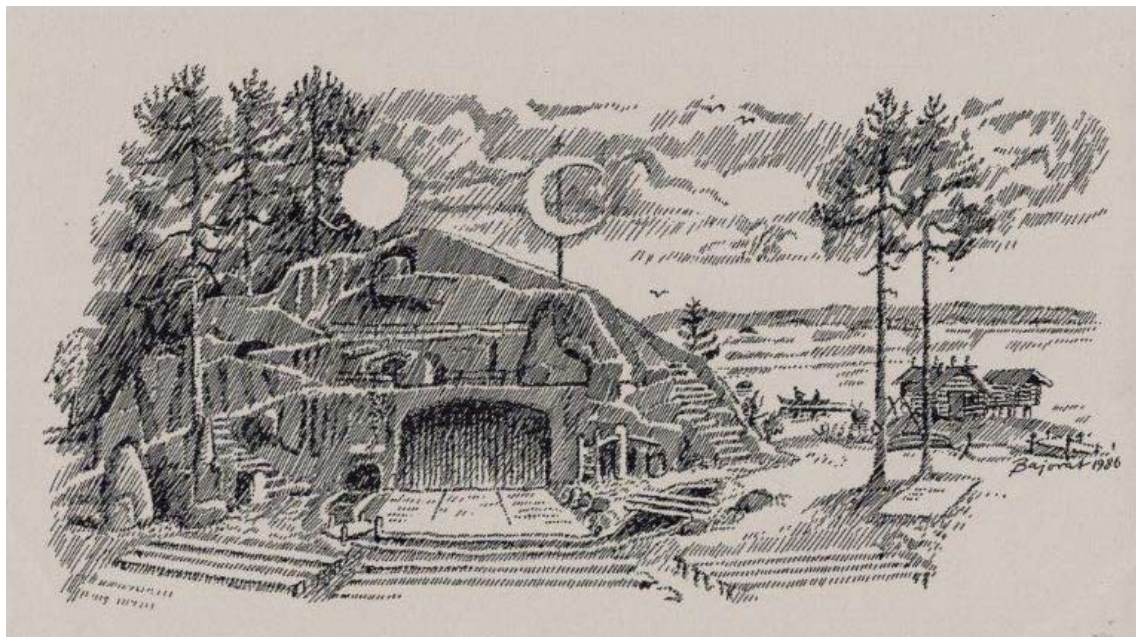

Kul'tuurutoimindu suau uvven allun Nurmeksen Bomban karjalazes kyläs

◆ Pertti Lampi ◆

BOMBAN ruavokas kul'tuurutoimindu vuo- zinnu 1983 – 1994: Bomban pruazniekkunedälit da **Kalevan Näyttämön** mainehikkahat ezitykset oldih tunnetut kaikkiepäi Suomes da ulgomail. Enne kaikkie vuozinnu 1985 – 1987 ozutettu Kalevalan enzimäine kogonaine sovitus **Kalevala-druamu** keräi Bombale enämbi 20 000 kaččojua kezäs. Ulgomualazii kaččojii registriiruiittih yli kuvveskymmeneskuvves muaspäi. Moni heis, kai Japounies suate, tul dih nimenomah vaiku Bombale. Ozii näytelmäs nähtih kymmenien mualoin televiizorois Suvi-Amerikkua myöten. Moni muailman tunnetuimis sanomu- da aigukauzilehtis kirjutti Kalevala-druamas. Bombal oli myös karjalankielisty ohjelmua kui Mikko Samulizen **Muatoi kanzu** –näytelmy da pruazniekkunedälilöin monet karjalankielizet muuzikkuezitykset. Kul'tuurutoimindu rubei vähenemäh 1990-luvun lamavuozinnu, da Bomba hävii valdukunnallizen meedien rubriekois kaheksaksetostu vuvvekse. Monet muut paik-

Litvun germuanielazen taidoiliin Archibald Bajoratin piirustus Kalevala-druaman näyttämös

kukunnat tul dih Bomban jälles da perustettih kezäteatroi da -tapahtumii. Läs kai nämät kukunnat ollah Nurmeksen tabah suadu äijy pozitiivistu julgizuttu da äijy liziä matkailutuloloi.

TÄMÄN vuvven tuhukuun lopul Bomban matkailukeskučan toimindas vastuaju **Jukolan osuuskauppu, Nurmeksen linnu, Suojärven pitäjäseuru** da **Karjalan Kielen Seuru** sovittih

Bomban kul'tuurutoimindan uvvelleh alguh panemizes. Tarkoituksennu on alghu karjalan kielen da kul'tuurin elvytysohjelman mugaine opastusruado da **Lapsien da nuorizon kul'tuurukeskučan toimindu** jo tänävuon. Monipuolizen aiguzien opastandan ližäkse keskitytäh lapsien da nuorien toimindah. Kerhotoimindan da tapahtumien ližäkse i kielipezä muuttou Bombale. Vuvven

2013 puolel alletah ammatilline opastus elvytysruavos tarvittavile azientundijoile, ezimerkikse karjalan kielen opastajile, kielipezien da -kerholoin hengilökunnale, kiändäjile, paginankiändäjile, guidoile, matkuoppahile da matkanjohtajile. Kezäl 2013 järjestetäh enzimäzen kerran uvvenluadune karjalankieline kezätapahtumu, **Uuzi Karjal -festivuali**. ■

KARJALAN KIELEN SEURU ON PANNUH ALGUH YKSITTÄZEN OPASTUKSEN KOGEILUN

Monis mualois käytetäh lapsien opastamizes yksittästy opastustu. Tämä opastamizen malli on ozutannuhyes hyväkse metoudakse enne kaikkie kielivähembistölöin kohtas. KKS on pannuh alguh Varkauves yksittäzen opastuksen kogeilun. KKS:n **Lapsien da nuorizon kul'tuurukeskučan**

vedäi **Maria Kähäri** da hänen tytär **Juuli** otetah ozua täh kogeiluh. Erikseh luajitun opastuspuanan mugazesti opastustu annetah jogaizennu argipäivänny da sidä kauti suadut praktiekat dai tulokset pannah kirjoih. Kogeilun perustehel luajitah sit opastuspakiettu yksittästy opastustu varte. Uuttu materjuaiva voi käyttöä i kielipezis da kielikerholois. Yksittäzeh opastukseh on aigomus liittä jällespäi sezo verko-opastustu.

Foto: Riva Lampivuo

Kuva: Maria da Juuli Kähäri otettih ozua KKS:n vuozikerähmöh Joensuu

KKS nevvotteli oigevusministerstvas

■ ON VÄLTÄMÄTÖI LIZÄTÄ TALOVEHELLISTU TUGIE KARJALAN KIELEN DA KULTUURAN ELVYTYSRUADOH NÄH.

Karjalan Kielen Seuran johtoryhmy, paginanvedäi arhijepiskoppu **Leo**, halličuksen jäzen **Eero Rantala** da sekretuaru **Pertti Lampi** käydih nevvottelemas 18.4.2012 oigevusministru **Anna-Maija Henriksonan** kere oigevusministerstvas. Teemannu oli karjalan kielen stuatusan parandamine da nimenomah valdivon talovehellizen tuven kazvattamine meijän kielen da kul'tuurin elvytysruado varte. Paginat piettih, voi sanuo, pozitiivizes henges da monet dielot mendih edehpäi. Tämän jälles KKS:n johto nevvottelou muijen ministroin kel, gu kyzymys on kogo halličustu koskijois azielois. ■

KARJALAN KIELEN SEURA, Helsingin toimisto: tel 0400 246 266

KKS:n maltamiskesküčan julgavomyymine Joensuu on avvoi: toinargi – nelläspäivy 9 -12 aigah, muuh aigah sobimuksen mugah , Tel 044-304 9293 da 044-500 2215

KŽ 2/12

TÄS NOUMERAS:

Kul'tuurutoimindu suau uvven allun Nurmeksen Bomban karjalazes kyläs

Karjalan Kielen Seuru on pannuh alguh yksittäzen opastuksen kogeilun

KKS nevvotteli oigevusministerstvas

Opastus on tärkein i karjalan kielen da kultuurin elvytykses

Bomban taloin plotnikoinda

Europan nevvostospäi kannatustu i karjalankielizile TV- da radivo-ohjelmile

Parluamentan liikendehda viestindykomissie ezitti oman nägökannan radivo- da TV-ohjelmien puoles

Karjalan Kielen Seuran vuozikerähmöh valličči Arhijepiskoppu Leon jatkamah seuran paginanvedäjänny

Opastu karjalua kezäkursal

Suomigi vois ottua vagavasti EN:n peruskirjan da eliä sen mugah

E. V. Ahtian virkehoppi nygöi luvettavis internetas

Kondien ker marjas

Luottamushengilölöi opastumas Valamos

Larin Paraske libo Paraskeva Nikitina

Suaran kuaskut: Välimatkua tarvittzi

Opastus on tärgevin i karjalan kielen da kul'tuuran elvytykses

Karjalan Kielen Seuru lujendua da kehittäy koulutustoimindua vuozikerähmös hyväksyttölön suunduviivoin mugah. Tavoittehennu on lujoittua karjalankielizen vähembistön identitiettua da omanarvontunduo spetsopastuksen avul. Peruslähtökohtu on tiettäväine se, ku karjalazet ollah omassah kanzu, kudamal on kogo aijan kehittyi karjalan kieli da kul'tuuru. Lizäkse opastettavat opiskellah ičelleh lähäzindy da omindu kiely da kul'tuuru, da silloi liikutah ristikanzan mielen herkimil alovehil. Ilmai nämii perusazieloi opastumine jäis helpoh vaiku pindupuolizekse opastumizekse.

Opastumistu järjestetäh kodirandualovehen keskučoin Joensuun da Nurmeksen Bomban lizäkse kaikil muil kodirandualovehen toimindah verkostoituloil alovehil ezim. Pohjas-Savos, Kainuus da enne kaikkie piälinnualovehel. Keral ollah kai igäpölvet dai immigrantukarjalazet. Kiely da kul'tuuru opastutah eriluadusten mieliruadoloin da yhtes ruadamizen avul. Yhteisruadopartn'oroinnu ollah kanzanopistot, rahvahan- da ruadorahvahanopistot dai opastumiskeskücat, a muudu toimindua voi järjestiä sezo kerhomallin mugahizennu kustahto karjalazyhtehizös. Lapsile da nuorile annetah opastustu kielipezien lizäkse – kudamis enzimäine toimu jo Nurmekses – mieliruado- da muuzikkukizakerholois dai luageriloil. Eziopastus da perusškolaopastus pannah alguh jo tuliel sygyzyl vähimiten paril paikkukunnal.

Aguzien puolel opastumistu kehitetäh suuresti. Heijän kohtal aksentiiruijah viegi enämbi opastumistu yhteisruadamizen kauti da muasteri-opastuimetoudua käyttäjien. Vällän kul'tuurutoimindan alovehel opastumisainehien miäry on ylen suuri. Sikse jogahine, ken tahtou, i löydäy mieluzan alan da oppiu samal kielengi. Seuroin da muijen yhtehizöjen aktivistois opastetah kul'tuururuavon organizuatoroi da azientundijoi yhtistyksih da paikallistazolih niškoi. Nämät ristikanzat toimitah samal opastusvastuajoinnu. Eläkehigähizile karjalazile organizuujah kerholoi da monipuolistu kul'tuurutoimindua hoidolaitoksih da palvelutaloloh nähte.

KKS:n pluanoin mugah ruvetah terväh andamah sezo ammatillistu opastustu yhteisruavos ammattiškoliien, -opistoloin da -korgeiškoliien da ruadovoimuhallindon kere. Enzimäzike ollah vuoroskielipezien da kerholoin vedäjät, karjalankielen opastajat, kiändäjät, kielenhuodajat, paginankiändäjät, giidat, matkanjohtajat da karjalakse kirjuttajat toimittajat. Opastustu voi andua monil muilgi aloil kui taijon alovehil, hoidoruavos, pravoslaunoin kirikön eri ammattilois, karjalazes gastronomies, folklore tuottehien valmistukses da markinoiččemizes i.m.i. Muga kymmenet da kai suat kielenmaltaijat da spetsopastuksen läbipiässyöt suahah oma ammatti da ruadopaikku karjalazen kul'tuuran alovehel.

Kentah voi nygöi sanuo, ku tämä on utoupedu. Ei ni yhty, vaiku tävvelle mahtollistu, gu vai karjalankieline rahvalisto muga tahtonou. Valdivovaldu, monet kunnat, opistot da korgeiškolat ollah jo luvattu ruveta yhteisruadoh da andua talovehlistu tugie. Kui ravieh piästäh liikkehel, se rippuu nygöi karjalasjärjestölöis. Suojärven pitäjäseuru on yhtelläh luvannuh lähtie mugah tävvel voimal da uskon, ku toizet karjalankielizet yhtistykset otetah sit mallii.

Pertti Lampi

©Martti Penttonen, hengilöpiirrokset Maria Kähäri

Bomban taloin plotnikoinda

SUOJÄRVEN PIDÄJÄSEURAN kesses oli paginois jo 1960-luvul karjalataloin luajinda ezikuvena Suojärven kuuluža Bomban taloi. 1970-luvul algoi siit to- vessah tapuhtuo. Pidäjäseuras perussetti taloitoimikunda. Se keräydy yhteh 15 kerdua vuozien 1974-75 aigah. Sinä aigana käydih tutustumas Sotkamon kunnan, Nurmeksen, Lieksan da Jovenzuun linnoin lubavuksih vastahtulos. Lopul toimikunda azettui Nurmeksen kannal. Karjalan liittuo informoi- dih kogo aijan. Dai silloini liikennemiinistra, kuvernyöri **Esa Timoñi** puolisti hanket- ta. Jälginäin Karjalan liittogi piätti lähtie matkah. 21.3.1976 luajittih sobimus Suojärven Pi- däjäseuran, Nurmeksen linnan da Karjalan liiton ker Bomban taloin da karjalazen hierun lu- ajinnas Pielizen järven rannal Nurmeksen Ritoniemeh. Samal ruvetti myymäh taloin ozakkehie. Kiinnossus oli suuri ymbäri Suomie. Yhissykset, yk- sityzet, yritykset, siädiöt, i.m.i ossetti ozakkehie muga äijän, sto ozakkahie kerdyi anikkovai tuhat. Dai rahvasta littšaudui kattšomah taloida luajinda- aigah vägi tukul. Ruajemual pidi kai ottua vardoijat yön aijaksi.

Pekka Tavi urakoi

Taloi urakoittšijaksi vallittih suojärveläni **Pekka Tavi**. Häi oli jo brihattšusena nähnyt alguperäzen Bomban taloin, mi purrettih aigoinah 1934 da parrettih juattih Bomban taloin velleksien kessen. Pekka zavodi ruajemuan, hos eulluh vie lu- bie. Net suadih jällespäi. Pek- ka sanoi, jotta häi päivät pañi mattie da yöt lugi malittuo. Vai kai mäni hyvin da taloi valmis- tui aijalleh. Suojärveläni **Vilho Suonmaa** luadi Bomban taloin da arki- tehti **Erkki Helasvuo** karjala- zen hierun taloloin piirrustuk- set. Jygevät, tänäpäingi käytös olevat kalustehet nikkaroi puusepäniike **Tauno Timoñi** da tuuli- ottšalauvat puuseppä **Keijo Suhoñi** Valtimospäi. Bomban Talois tuli pidohutta 33,7 metrie, levehyttä 13,7 met- rie da korgehutta sokkelinker 15 metrie. Partta mäni 15 ki- lometrie. Taloida oli enimilläh luadimas 54 ruadajua joukos 18 parrenveistäjiä. Hanketta vedi

ruatuttajien puoles HK **Pekka Huittini**. Talos rodih Pohjazenmualois suurin pyöröparzitaloi.

Mieleh jänyöt nousentšat

Bomban taloin nousentšat piet- tih 23.8.1978. Taloin vihki pra- voslaunoin kirikön tabah ar- hijepiskoppa **Paavali**. Paginua kuuldih suojärveläzen valdivon dengamiñsteran **Paul Paave- lan** da kuvernyöri Esa Timozen suul. Itše säveldäjämuasterin **Ahti Sonnizen** nousentšoih niškoi säveldämä Bomban ta- loin valssi kuuldih enzi kerdua Pajojoukon **Lauluset** pajatta- mana.

Vägie oli pertit täyvet. Suojär- veläzien suuri duuma oman taloin suannas oli todevunnuh. Pidäjäseuran puoles enimmin sobottua kannetti paginanve- däjä **Valde Konoñi**, sekretari **Paavo Harakka** da rektor **Nes- tor Norppa**. Karjalan liitospäi ruadoi Bomban natšalnikkoin paginanvedäjänä piäjohtaja **Erkki Tuuli**. Kaikil ruadajil dai pruaznikkarahvahal suu pañi mukkie, kui nengoñi taloi suadih valmeheksi. Bomban talois kävyi goštis en- zimäzinä vuozina sadoituhan- zie rištikanzoi. Itše tazavallan presidentta **Urho Kekkoñigi** nouzetteli taloih 29.9.1979. Kekkoñi mielydi da sanoi, sto vai hyvin on vanhua pirinnet- tä tuodu nygyaigah. Erytzešti häi ylisti parziruadei. Samana suvena pietti dai Karjalan Liiton kezäpruaznikat. Avuan- dajuhlas Bomban taloin pihal kerdyi tukkuh onnuako 10.000 hengie. Kalevalaspäi sanotah talois nenga:

*”Taloi oli ruattu Pohjolas,
pertti laittu, pertti suuri,
sivulpäi yheksän syltä,
piäspäi seittšemen levie.
Kukoi kui lajes lauloi,
ei sen iäni muah sai kuulun,
Penin haukku pertin peräl
ei kuulun ni ukseh saite.”*

Nygyaigana nägöö harvoin nengosta yksiduumazuutta da kanzalazien suvaitšendua kui Bomban parzilinnan plotnikoinda. Taloi seizoo tänäpäingi Pielizen rannal uPahanna da vuotta gošt'ie. Muissa vai nouzettelä.

FEĐAN PAUŠU
(Paavo Harakka)

MAARAKENNUSTA JA AUTOKAUPPAA

www.hartikainen.com

E. HARTIKAINEN OY

European Nevvostospäi kannatustu i karjalankielizile TV- da radivo-ohjelmile

SUOMEN virguniekoile 14.3.2012 annetus ministrukomitietan uuzimas rekomendatsies käzitelläh enemylle saamin da čiganoin kielien azieloi. Komissii kehoitti yhtelläh Suomen virguniekkoi algamah toimenpivot i kanzallizien vähembistökielien (myös karjalan) tiedämizen liziämizekse jogapäiväzes elokses, enne kaikkie opastuksen kaikil tazoloil da meedies. Samoiten aksentiiruittih tolerantsiedu liziävien ruadoloin merkičysty.

KOMITETAN pozitsii andau omas puoles tugie sezo karjalankielizien radivo- da tv-ohjelmien algamizekse YLE:s. ■

Parluamentan liikendeh- da viestindykomissii ezitti oman nägökannan radivo- da tv-ohjelmien puoles

MEIJÄN seuran edustajua kuuldih azientundijannu komissies Kalevalan päivänny, ku sie käziteldih Yleisradion hallindonevoston raportua parluamentale yhtivön toimindas vuozil 2009 da 2010.

KARJALANKIELIZII ohjelmii ei ole suadu Yleisradioh, hos niidu äijäl on opittu sinne suaha. Nygöi komissii enzimästy kerdua mainičči erikseh karjalan kielen omassah smietindös (laihin): "Komissii kiinnittä lopukse huomivon karjalan kieleh, kudai on eräs meijän muan virallizis vähembistökielis vuvves 2009 lähtijän. Meijän muan vähembistökielet ollah oza meijän muan kul'tuurin monimudozuttu da rikkahuttu. Kielien elävännny säilymizen da kielien kehittymizen ehtonnu on, resursoin puittehis, niilöin huomivoh ottamine Yleisradion ohjelmutoimindas."

NÄGÖKANNAS on hyödy, ku nevvonpidoloi jatketah terväh YLE:n kel. Yhtivön johtajat ollah enämbi kymmendy vuottu omakuttu periuatthes pozitiivine nägökandu KKS:n ezityksih. Sen sijah vahvanaigazesti da kiihkosuomelazeh luaduh ajattelijat alembat johtajat ollah vastustettu lähetyksien aloittamistu dai ollah tässä onnistuttu estämäh karjalankielizet ohjelmat. Latinankielizet lähetykset ollah jatkuttu jo vuozii, hos se ei ole European Nevvoston tarkoittaju kanzalline vähembistökieli Suomes. On varmu, ku on kyzymys tahtos, eigo ezimerkikse talovehellizis resursois, kudamien puuttumine puaksuh otetah perustehekse, ku seuran ezityksii vastustetah. ♦ **PERTTI LAMPI**

Seuran paginanvedäi Arhijepiskoppu Leo, kerähmön paginanvedäi Sanna-Riikka Knuuttilla da seuran sekretari Pertti Lampi

Karjalan Kielen Seuran vuozikerähmö valličči Arhijepiskoppu Leon jatkamah seuran paginanvedäjänny

SUOVATTAN 24.3. Joensuun pravoslaunois kul'tuurukeskuš pietty vuozikerähmö valličči yksimielizesti Arhijepiskoppu Leon uvvelle toimindukavvele. Siändömuutoksen täh kogo halličus oli erovuoros. Paginanvedäjän lizäkse halličukseh vallittih kuuzi ozanottajua: **Hannu Kilpeläinen, Pertti Lampi, Mauri Mahlavuori, Eero Rantala, Antti Valpas da Sirkka Vepsä.** KKS:n kunnivo-ozanottajikse kučuttih arvostetut karjalan kielen azientundijat **Paavo Harakka** Valtimolpäi da **Aaro Mensonen** Joensuuspäi.

OIGAVO: Viime lehten (1/12) kirjaezittelyh **LIVVINKARJALAN KIELIOPPI – nykyilvin opas suomekse** puuttui pahakse mielekse haireh. Tevoksen kolmes piäozas jäi pois 1. osa, **iännehoppi**; toizet kaksi ollah muodo-oppi da virkehoppi dai lizäkse lyhyt sanaston yleiskuvavus.

Kielioppi, kuduan on kirjutannuh FK **Raija Pyöli**, sobii käytettäväkse kui kielikursiloil muga ičeopastundas. Kirju maksau 25 euroo, da sidä voi tilata Karjalan Kielen Seuran verkokaupan kauti www.karjal.fi/verkkokauppa libo tel. 044 304 9293/Timo Munne da 0400 246 266/Pertti Lampi.

ALGURYHMÄS opastutah ezmäi kuundelemah karjalua da sit pagizemah algehii. Hätkembäh karjalua opastuneile libo sidä kodikielenny maltajile on sumbemi opastundu. Karjalan da suomen kielen sanaston, iändämyksen, muodo- ja virkehoppin erot tullah jatkokursalazile tuttavikse. Opastajinnu ollah **Oiga Zharinova** da **Nadezda Bukina** Petroskoispäi.

Kursupaikku on **Pohjois-Karjalan Opisto da ammattiopisto Niittylahti**, kuduas on nenga 15 km Joensuun keskuččah. Adressi: Niittylahdentie 297, 82220 NIITTYLAHTI

HINNAT. Kursu da yösija: Normalnoi hindu 395 euroo (hindu Karjal-kartil/opastujat 380 euroo). Hindah kuuluu opastus, opastusmaterjalu, koufeit da päivymurgin (2. - 6.7.) dai yösija

Martti Penttonen:

Suomigi vois ottua vagavasti EN:n peruskirjan da eliä sen mugah

Tämän vuvven sulakuuspiettih Helsingis seminuaru, kuduan teemannu oli **Kielioigevuksien turvuamine käytändös - Suomi da europalaine alovehellizien da vähembistökielien peruskirju.** Seminuaran organizuičči "Svenska Folktinget" da sinne oli kučuttu paginanpidäjikse oigevusministru, virguniekat piäministran kansel'uaris, ulgo- da sotsialuministerstvois, European Nevvoston vähembistökielien peruskirjan azientundijoin komitietan paginanvedäi Germaniespäi, komitietan suomalaine jäzen, lizäkse ruočin da saamen kielen evustajat, da vie lyhyöt kolmen minuutan paginat pienembis vähembistökielis.

KARJALAN kielen paginvuoron pidi **Martti Penttonen** ilmai kirjutettuu paginua, kudaman sizäldö on luvettavis täs:

Hyvät rahvas,

Passibo kučundas täh kerähmöh. Tässä täs zualas olen kuulluh karjalan kiely mainittavan viizi kerdua. Toinah meidy karjalazii ei huomata sendäh ku myö olem-

OPASTU KARJALUA KEZÄKURSAL!

Karjalan kielen (livvin) da kul'tuurin alku- da jatkokursat pietäh Niittylahtes Joensuus 1. – 6.7.2012. Kursiloil voi alqua opastundan ihan allus libo verestiä aijembi suadu kielen maltuo.

kahten hengen pertis huondesveron kel. Yhten hengen pertis lizämaksu. Yösijah niškoi opistoh kirjutetahes 1.7. ildupäiväl/illal. Illal on i ildupala.

HINNAT. Kursu ilmai yösijua: Normalnoi hindu 265 euroo, hindu Karjal-kartil/opastujat 250 euroo. Hindah kuuluu opastus, opastusmaterjalu, koufeit da päivymurgin (2. - 6.7.)

Maksollizis retkis da kävyndykohtis otetah eri maksu. Matkat kursupaikale jogahine maksau iče.

Ilmoitukset kursile ozanottoh **8.6.2012 mennis** Karjalan Liiton toimistoh, tel. (09) 7288 170, toimisto@karjalanliitto.fi Kerro samal tahtotgo algeis- vai jatkokursale. Kursu järjestetäh yhteisruavos OK-opintokeskuksen kel. – Muutokset mahtollizii.

PAHAKSE ozakse karjalazet puuttih elämäh päivänlaskun da päivännouzun valdivoloin sodatanderehel. Vuvven 1323 rauhas Karjal hallattih da Ruočin puoli terväh assimiloittih suomalazekse. Vuvven 1617 rauhan jälgeh karjalazet pajettih Tveris-sah. Enzimäzen muailmanvoinan jälgeh suuri vuitti vienan karjalazis pagei Suomeh. Toizen muailmanvoinan aigah Luadogan ymbäri eläjien karjalazien pidi pajeta Suomeh, heijän joukos karjalankielizien rajakarjalazien. Ven'ankarjalazien oza ei olluh kebjiembi.

NEVVOSTOLIITON hajuondan jälgeh Ven'an karjalazet ruvettih kyzelemäh omii kielioigevuksii. Sen jälgeh Suomen karjalazetgi ruvettih kyzymäh omua ozua. Da ezimerkiksi perustettih Karjalan Kielen Seuru.

TOINE suuri dielo oli European Nevvoston vähembistö- da alovehellizien kielien peruskirju. Se tariččou troppazen kudamua myö astujen voi ruveta kunnivoimah vähembistölöin kielioigevuksii kanzallisvaldivosgi. Toivon, ku Suomigi vois ottua peruskirjan ihan vagavasti da ruveta elämäh sen mugah.

Passibo kuundelendas

Martti Penttonen

mo liijan lähäl. Passibo endizele prezidentale, kudai avvutti lizätä karjalan kielen peruskirjan kieliluvetteloh. Voin sanuo, karjalazet da karjalan kieli ollah olemas da borčuičemmo olemasolendan puoles kahtes muas, Suomes da Ven'al.

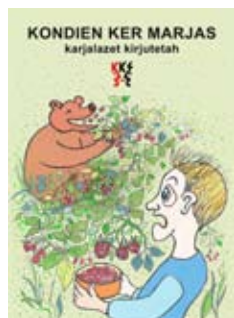
KARJAL on Suomes autoktonine kieli, se tarkoittau tiä roinnuh. Karjalazet ollah, saamelazien, suomalazien da suomenruočilazien jyttyöh sen rahvahan jälgeläzii, kuduat tuldih tänne mannerjiän myöstyjes nenga kymmene tuhattu vuottu tagaperin. Karjal on samanigähine kieli suomen ker sendäh, ku net ollah roittu yhtelaigua, konzu baltiekkusuomi jagavui kahtekse kielekse nenga kaksi tuhattu vuottu tagaperin.

E. V. Ahtian Virkehoppi nygöi luvettavis internetas

E. V. AHTIAN Karjalan kielen Virkehoppi (Lauseoppi) on skaniiruttu da **Kotuksen** (Kotimaisten kielten keskuksen) sivuloil luvettavis. Se löydyy Aineistopalvelu Kainos (<http://kaino.kotus.fi>).

E. V. Ahtia (1867–1953) julgai Karjalan kielioopin vuvvennu 1938. Kniigan syväindös oli iänneh- da sanaopit. Ahtial oli silloi valmehennu sezo virkehoppi da johto-oppi, a net jäidih julguamata. Nämä käzikirjutukset ollah nygöi kaikkien lugiettavannu nägösversienny, faksimilenny iel mainitus adresas pdf-muvvos (nenga 53 MB).

NELLÄNDEN KILBUKIRJUTUKSEN teemannu oli meččy, midä se merkiččöy kirjuttajale: kalastustu, meččästy, marjah da sieneh käyndiä, omua mielenlandšaftua i m.i. Karjalan Kielen Seuran jullatus **Kondien ker marjas – karjalazet kirjutetah** – kniigan kerdomuksis voi nähtä selgieh sen, ku teemu on innostannuh kirjuttajii. Hyö ollah kaikenigäzii da kuulutah lieviesti kaikkih murrehalovehiih. Nuorii libo aiga nuorii kirjuttajii on joukos endisty enämbi, da keral on pari nuordu tyttögi.

Kniigan toimitti da lad'd'ai **Martti Penttonen**, kanzikuva **Ritva Lampivuon**. Tevos on Kpiässyh ilmah Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseätiön denguavul.

Kondien ker marjas – karjalazet kirjutetah, toim. Martti Penttonen, ISBN 978-952-5790-27-6, 202 s, Kuopio 2012, hindu 10 €. Tevostu voi tilata seuran maltamiskeskuččaspäi tel +358-44-304 9293, Karjalan Kielen Seura ry, Pohjoiskatu 6, 80100 Joensuu, timo.munne@karjalankielenseura.fi

Luottamushengilölöi opastumas Valamos

RISTITTYZET liččavuttih huondeksel pikkarazeh avtobussah, kudai lähti prihodan taloin pihaspäi kohti Valamuo. Busan sivuikkunazet oldih muga jääs, sto emmo nähnyh ni midä läbi niilöis. Lizäkse eduistuimel pastoi päivy suorah silmih. Mugai matku oligi ylen atkal, sto hyvin yhtelläh piäzimmö perile. Välil kävimmö murginal Evakkokeskuses Iisalmes. Kävähättimmö dai tutustumas luovutetun Karjalan kirikkölöin da časounoin pikkarazih malliloih, kudamat annettih hyvä kuva Karjalan pyhättölöin srojindukultuuras. Obrazupertis jäi syvästi mieleh Salmin Pyhän Nikolaoksen kirikön endine ravei obrazu, kudai oli olluh voina-aigah korsun uksennu. Suures obrazas oldih vie petlat paikoillah. Sagarat da moniluguzet puulan loukot kerrottih pyhän kuvan huiguamizes dai voinan mieletömyvves.

VALAMOH fatieruicendan jälgeh kursan johtai **Kimmo Kalline** avai opastamisen päivät da opiston rektor **Sirpa Koriala** valgai kursilazile ongo hallindo kirosana vai blahoslovennu prihodas.

Valamon manasteris järjestettih tuhukuus luottamushengilölöin opastamizpäivät. Keral oli luottamushengilölöi läs kaikis kirikkökunnan prihodois. Päivile otti ozua dai Oulun ortodoksizen prihodan valdujoukon da nevvoston jäsenii.

Fotokuva Oulun ortodoksizen prihodan luottamushengilöt.

Ylähän huruas puoles: Seppo Pyy, Ville Knuutila, Kari Paakkola da Ahti Pyörnilä.

Alahan: Teuvo Ottavainen, Leila Ristiluoma-Tirilä, Marja Sarkkinen, Kerttu Junnonen da Pertti Marttinen.

VÄLIL hillennyimmö ehtysluuzbah kirikös da otimmo ildupalan trapesas. Loppuillas kirikkösovetniekku **Risto Ikäheimo** opasti kursulazet joviualizeh luaduh kirikön ruadovälilöin da ruadoehtosobimuksen tyveh.

SUOVATTAN huondessluuzban jälgeh **OTT Mirjami Paso** pidi hyvän da selgien luvendon kirikön haldivollizes struktuuris

da toimielimien välilöis. Ildupäiväl tuli kursulazien edeh **HTT Ulla Väätäne**. Häi ezitelli ezimerkilöin avul hyvän hallindon printsipoi da luottamushengilöin oigevusazemua. Päivän lopukse oli vie vigilia da ildupala.

PYHÄPÄIVY valgeni ielleh kovan pakkazen kobris. Liturgias unohtuttih tämänilmazet kur-

sudielot. Mugai hillennyimmö pyhäh palvelukseh. Pikkaraine unenkare joudui vie silmyčupuis. Hämyine kirikközualu, papin da lugijan malitut dai kantoran pajatus luajittih mistiekalline da mielidy rauhoittai tunnelmu.

ILDUPÄIVÄL Ulla Väätäne ja Mirjami Paso kerrottih kui bo luottamushengilön pidäs

ruadua ruavonandain deputa-tunnu prihodas. Molellembil douhturiloil oli sana haltus. Hyö ezitettih dielot selgiesti. Mugai sanomu meni hyvin perile kursulasten mielih.

JÄRILLEH Ouluh lähtimmö prihodan dieloloin tiedoniekannu da tyydyväzin mielin. Avtobussu oli dai vaihtettu. Uuzi avtobussu oli lämmin da välly. Tilua oli muga äijy, stobi olizimmo syndynh hos pläššimäh avton lattiel. Mugai tulomatku meni ylen vesseläh.

OPASTUSMATKU oli meile dai samoiten pyhikkuleskelumatku. Lämmät passibot izä Markole da prihodale, ku saimmo ozallistuo andozale kursale da piäzimmö vie hillentymäh kodvazekse pois tämänilmazis huolis pyhän manasterin suojas.

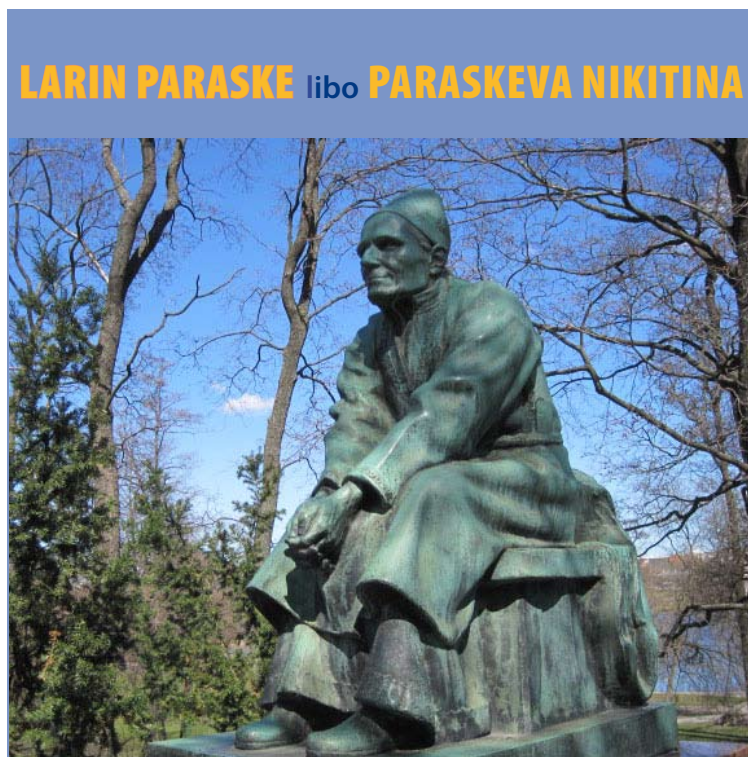
TŠIMOIN PEŠA
alias **Pertti Marttinen**

Inkerin alguperäzeh rahvalistoh kuulunuh runonpajattai rodihes Karjalan nankaksen Ven'an puolizel alovelhel 8.1.1834 da kuoli Suomen Metsäpirtin voulosistis 3.1.1904. **Larin Paraske**päi, mil nimel händy Suomes tundietah, kirjuttettih mustoh 32000 kalevalamiäräl pajatettuu runorivii, da se on eniten kaikis karjalazis runonpajattajis. Lizäkse häi rikastutti meijän kul'tuurua läs kolmeltuhandel sananpolvel da arbituksel, kahtelkymmenelviijel itkuvirrel dai tunnustutti moneh muuh rahvahan perindeheh. Mennyön vuozisuan suomalaiskanzalline liikeh da karelianistat luadittih Paraskes aijan hengen mugahine suomelazen folklouren keskeine hengilö, voi sanuo ikonu. Runonpajattai joudui hyväksikäytetykse suomelaskanzallizen hengen nostatukes da hos häi saigi pikkarastu abudengua Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraspäi, tirpi häi jälgivuvvet suurdu gor'ua. Fatierannu oli viimezet viizi vuottu nuaburinkyly, kuduah häi joudui turvavumah 200 markan verovelgo-in tah.

Paraskeva Nikitinan kuolemas on jo kulunuh 108 vuottu da ainos vai kaikis yhtevykses sellitetäh, ku häi olis

olluh nimenomah suomelaine runonpajattai. On tottu, ku häi eli vuozikymmenii Suomen puolel, a häi oli izoru, toizin sanojen izoroin rahvahan edustai,

kuduat ollah Inkerin alguperähizii eläjii. Izorat ollah pietty da pietäh i tänäpäi iččiedäh karjalazinnu da kuulutah kiistämättäh karjalazen kul'tuuran

LARIN PARASKE libo **PARASKEVA NIKITINA**

Kuvanvestäi **Alpo Sailo** luadi **Larin Paraske** –vestoksen v. 1936 silloi pluanois olluttu Kalevala-taloidu varte. Taloi jäi nostamata da mustopačas pystytettih **Hakasalmen parkah** Helsinkih 1949. Jalustehes on tekstu: "Suomelazele muanruadainazele rahvahanrunon da kanzutiijon maltajalle da tallendajale" – Eigo ni yhty sanua izorainduperäs. (foto: Ritva Lampivuo)

muailmah. Eigo olis yhteläh jo aigu kerduo toziaziat i Paraskevan kohtal? Mustan hyvin, ku Soulin olimpielazien yhtevyös v. 1988 korjattih vahnuu viäriä tieduo Berliinin olimpielazien 1936 marafonjuoksus menestynnyözis korelazier juoksijois. Vuozikymmenien aijan heijän sanottih olluon japounielazii. Ni metgi heil japounielastettih. Japounihäi miehitti silloi Koreidu.

Olis Suomesgi jo aigu tunnustua, ku karjalazet runonpajattajat da heijän runouardehet ollah enne kaikkie karjalazii. Eihäi ni venälazet sanota varmah, ku ven'ankarjalasten rikas kul'tuuru on enne kaikkie ven'lastu kul'tuurua. Sie on jo hätken tunnustettu karjalazen vähembistökul'tuuran olemasolo da suuri merkičys. Täs tiijonsuamisen levittämisruavos on vie kylläl ruaduo karjalazile tutkijoile da tiedo- da kaunehkirjuttajile dai ihan tavallizile karjalazile. Ketbo puolistettas meijän kul'tuurua gu emmo myö iče?

PERTTI LAMPI

VÄLIMATKUA TARVITZI

Mušikka tabai tuttavan tavara-talois, kysyy täs:
- Midä tulit ostamaa?
- Olemmo akanker yhes elän 50 vuotta, arvelin ostua lahjaksi lieviemmän kratav'in.

MIBO UNOHTUI?

Prihättšuni oli d'iedoin ker kirikös. Siel kerättih kolehtie dai prihättšuni pani d'engua. Sit kattšoo kiirottaa keräjäi silmii da koval iänel sanoo: "Mibo unohtui?" (Hänet näet oli opassetu kiittämäh).

VIIZAS POIGA

- Vai meijän poiga on viizas, hänes tuloo poliitikko, sanoo tuatto.
- Kui muga, misbo sie sen t'ijjät? kysyy muamo.
- Hänen paginat kuulostaa ylen hyvä, vai kui niis eule piädä eigä händiä! vastua tuatto.

HÄRÄKE

- Ajokortti ja rekisteriote, te ajoitte ylinopeutta! kysytää poliisit starikas.
- Miegö? Mie ajoin rajotuksien alapuole! kiisteydy sihi starikka.
- Te ajoitte sataa kahdeksankympin alueella.
- En taiten ajan, teijän tutka-raiska on murendun! rönghättää starikka. Akka, kumbani istui rinnal, kumardui poliisiloihipäi da sanoo:
- Ei sen häräkkehen ker kannata ruveta kiistelemäh, ainos kui viinua ottaa sit rubie kiistämäh eigä periksi anna.

Saara Tuovinen: SAARAN KUASKUT DA STARINAT

Suojärveläzen Saara Tuovizen Leppäniemen da Kaijasjärven murdehel kirjuttamii šuutkii da starinoi on jullannuh Lieksan Suojärveläiset ry.